HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשלמא למאן דאמר צפון ודרום שפיר אלא למאן דאמר מזרח ומערב מכדי שלחן כמה א)משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה ואמה דידיה ושתי אמות ומחצה דביני ביני ואמה (א) ושתי אמות ומחצה דביני ביני ואמה דידיה אישתכח דקאכיל שולחן פלגא דאמתא בדרום מי סברת שלחן דמשה בהדייהו הוה יתיב לא דמידלי ליה ומנח ליה ומיתתי להו לדידהו פורתא כתלמיד היושב לפני רבו ת״ר עשרה שלחנות עשה שלמה ולא היו מסדרין אלא על של משה שנאמר [1]ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה שנא׳ [2](את) מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרין שנאמר [3]את השולחנות ועליהם לחם הפנים ובכולן היו מדליקין שנאמר [4]את המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר לא היו מסדרין אלא על של משה אלא מה אני מקיים ואת השלחנות (ב) אשר עליהם לחם הפנים זהב אלו שלשה שלחנות שהיו במקדש ב)שנים שהיו באולם מבפנים ג)לפתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נותן לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו ד)שמעלין בקודש ולא מורידין אחד של זהב בפנים שעליו לחם הפנים תמיד ה)ומנא לן דאין מורידין אמר רבי דאמר קרא [5]ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו ומנלן דמעלין אמר רבי אחא בר יעקב דאמר קרא [6]את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לפני ה׳ ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל בתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח [7]אשר שברת ושמתם בארון ו)תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בזיון (סימ״ן ביט״ל סר״ח ושב״ח) אמר ריש לקיש פעמים שביטולה

שביטולה

רש״י

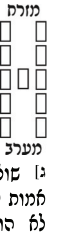

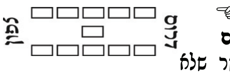

למ״ד מזרח ומערב א] הכי יתבי ☞ ולמאן דאמר צפון ודרום יתבי הכי:☞ **בשלמא למ״ד צפון ודרום שפיר.** ב] דאע״ג דלא אפשר שלא יהא מקצת מן השולחן בדרום דאי אפשר לצמצם ג] שולחנות של עשר אמות בעשר אמות (ג) אפ״ה ד] ז)דמאי דטפי טפח לא הוי לא חשיב ליה: **אלא למ״ד מזרח ומערב.** ה] הוא האורך והרוחב מצפון לדרום מכדי שורה הצפונית כמה מרוחקת מכותל צפוני שתי אמות ומחצה שיהו ו] כהנים הנושאים שני סדרים יכולים להלך זה בצד זה כדאמרינן במתני׳ ח) דשנים היו מסדרין בבת אחת ולהילוך שני בני אדם בעינן שתי אמות ומחצה כדאמרינן לעיל [לח:] גבי בדי ארון (ד) ושלחן רוחב אמה ושתי אמות ומחצה בין שורה צפונית לשלחן של משה ואמה דידיה ושתי אמות ומחצה בינו לשורה דרומית ואמה רוחב השולחנות הרי עשר אמות ומחצה אישתכח דקאכיל פלגא באמתא דדרום ט). אכל תפס. ולמ״ד צפון ודרום ליכא למיפרך הכי דלדידיה הוי רוחבו ממזרח למערב ושורה מערבית משוכה מכותל מערבי שתי אמות ומחצה ואמה רוחב דשולחן ושתי אמות ומחצה בינו ובין השלחן של משה כו׳: ז] **דמשה בהדייהו הוה יתיב.** באמצע ממש דליבעי שתי ח] י)(אמות) הפרשות של שתי אמות ומחצה: **לא דמידלו ליה ומנח ליה כו׳.** שלא ט] יהא כ) מונח ביניהם ממש אלא משוך לצד מערב וראשו מכוון כנגד אויר שבין שתי השורות דהשתא ליכא אלא חדא הפרשה: **כתלמיד היושב לפני רבו.** נמוך הימנו כך אותם של שלמה נמוכין משל משה דבית המקדש היה משופע ולצד מערב י] מגביה יותר: **ומיתתי** יא] **ליה פורתא.** מושיבם לצד מזרח במקום נמוך: **את השלחן.** לשון יחיד: **על כולן היו מסדרין.** פעמים בזה פעמים בזה: **שנים שהיו באולם מבפנים.** אצל פתח ההיכל אחד של כסף ואחד של זהב. והאי דקרי הכא כסף ובמתניתין [ע״ב] שיש משום דשיש לבן ככסף: **בכניסתו.** כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש:

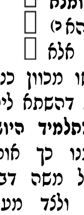

ועל של זהב ביציאתו. ושם היה מונח עד שיוקטרו הבזיכין כדקתני מתני׳ [שם]: **שמעלין בקודש.** כגון בכניסתו מניחו על של כסף וכשמגיע להיכל מסדר על של משה שמצופה זהב הרי עלייה ולא מורידין לכך ביציאתו מניחו על של זהב: **ויקם משה את המשכן וגו׳.** מדרישיה וסיפיה דקרא בלשון הקמה דאפי׳ בלחות הלשון לא הורד שמע מיניה אין מורידין ואי נמי דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים ש״מ אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים. ל״א מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ) דהיינו יריעות שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן: **אשר שברת ושמתם בארון.** שישים השברים בארון:

תוספות

חמשה ראשה של זו בצד ראשה של זו אי אפשר לצמצם חמש שולחנות של עשר אמות בעשר אמות אפ״ה ל) כיון דטפי ליה טפח לא הוי לא חשיב והא דתניא בפ׳ אמר להן הממונה (יומא דף לג:) שולחן בצפון משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה ומזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך קימעא כלפי חוץ משום דכתיב ואת המנורה נכח השולחן דבעינן דחזו אהדדי יש ליישבו אפי׳ כמ״ד צפון ודרום מונחין ואשולחן דמשה קאי אבל שולחנות דשלמה סמוכות לכותל מ) והא דתניא בפרק הוציאו לו (שם דף נא:) בין המזבח למנורה היה מהלך דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בין שולחן למזבח אע״ג דרבי מאיר סבירא ליה צפון ודרום מונחים כדמסיק התם ניחא דיכול להלך בין שולחן למזבח דשולחנות שלמה קיימי בתרי דרי ושולחן דמשה בין שתי השורות שתי אמות ומחצה ממנו לשורה החיצונה ושתי אמות ומחצה ממנו לשורה הפנימית ומשוך מכותל צפוני שתי אמות ומחצה והמזבח היה בין שולחן דמשה למנורה דמשה אלא שמשוך קימעא כלפי חוץ ומזבח הזהב היה אמה על אמה נמצא מקום פנוי הרבה שהיה יכול להלך בין המזבח לשולחנות וצריך ליישב הסוגיא דשקלים (דף יא.) דמייתי התם בפרק שלש עשרה שופרות פלוגתא דרבי ור׳ אלעזר בר שמעון דהכא ומתנייא התם נ) איפכא לרבי אלעזר בר שמעון מזרח ומערב ולרבי צפון ודרום והדר קא אמר מ״ד מזרח ומערב כולן ראויין לשירות ונראה דהיינו כר׳ אלעזר בן שמוע דבסמוך דאמר על כולם היו מסדרים ומאן דאמר צפון ודרום נמצא שולחן בצפון ומנורה בדרום ס) דוקא על של משה מסדרן פי׳ כרבי יוסי בר יהודה דבסמוך דעל של שלמה אין יכול לסדר כיון שראש השורה סמוכה לכותל צפוני בדוחק והדר קתני השולחן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן ע) הקרן שתי אמות ומנורה בדרום ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית חולק את הבית מחצי הבית ולפנים משוך קימעא כלפי חוץ וכולהו משליש הבית ולפנים אי אפשר ליישב אותה ברייתא אלא כמ״ד מזרח ומערב מונחים משוך מן הקרן היינו מן הכותל שתים ומחצה היה משוך אלא שדילג הסופר ומחצה והא דקאמר ברישא דברייתא מחצי הבית וסיפא משליש כדשנינן לעיל דברישא לא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל וסיפא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל: **כמה** משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה. כדתניא ביומא פרק אמר להן הממונה (דף לג:) ובקונטרס פירש הטעם שיהיו שני הכהנים הנושאים שני הסדרין יכולין להלך זה בצד זה: **מלמד** שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון. בפרק קמא דבבא בתרא (דף יד.) אמרינן והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועוביין ג׳ ואם כל אחת בפני עצמה היתה ששה על ששה אי אפשר ליישבן בארון זו אצל זו כ״ד טפחים לארבעתן וארכו של ארון לר״מ חמש עשרה טפחים באמת בת ששה ולר׳ יהודה י״ב טפחים ומחצה דאמרינן באמה בת חמשה דאמתים וחצי ארכו וצ״ל שהיו שברי לוחות תחת השלימות פ) ובירושלמי דשקלים בפ׳ י״ג שופרות (ה״א) משמע דאורכן ששה ורוחבן שלשה ומונחות צ) אורכן לארכו של ארון ויכול ליישב ארבעתן זו אצל זו ברחבן והכי נמי איתא בפרק בתרא דתענית ירושלמי והש״ס שלנו נמי דקאמר בב״ב (דף יד.) ארכן ששה ורחבן ששה מצית למימר דמיירי בין שתיהן כשהיו זו אצל זו לרחבן והא דקאמר כמה לוחות אוכלות בארון י״ב טפחים היינו בין לוחות ושברי לוחות כשהיו מונחות זו אצל זו ק) ארכן לארכו של ארון:

יכול

תורה אור

1. וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְיָ אֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב: מלכים א ז מח

2. וּמַקְטִרִים לַיהֹוָה עֹלוֹת בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב בָּעֶרֶב וּקְטֹרֶת סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב כִּי שֹׁמְרִים אֲנַחְנוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ: דברי הימים ב יג א

3. וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים וְאֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת וַעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים: דברי הימים ב ד יט

4. וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר: דברי הימים ב ד כ

5. וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיָּשֶׂם אֶת קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחָיו וַיָּקֶם אֶת עַמּוּדָיו: שמות מ יח

6. אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי הִקְרִיבֻם לִפְנֵי יְיָ וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: במדבר יז ג

7. וְאֶכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן: דברים י ב

מסורת הש״ס

א) [יומא לג:], ב) [לקמן ע״ב במשנה ע׳ שקלים פ״ו מ״ד תמיד לא:], ג) צ״ל על פתח, ד) [לקמן ע״ב במשנה לעיל לט. ברכות כח. שבת כא: יומא יב: עג. מגילה ט: כא: הוריות יב: תמיד לא:], ה) [עמ״ש רש״י במגילה כו. בשם תוספתא דאין מורידין מדכתיב את מחתות וגו׳ ומעלין יליף מדכתיב ויקם משה וכו׳ וקל״ע], ו) ב״ב יד: ברכות ח:, ז) נ״א דכיון דטפי מטפח לא כו׳. צ״ק, ח) [ע״ב], ט) בדרום. צ״ק, י) צ״ק מ״ז, כ) היה. צ״ק, ל) נ״א כיון דטפי מטפח כו׳, מ) היו והא. צ״ק, נ) [בדפוס שלפני וכן בירושלמי ד׳ אמשט׳ עם פי׳ ר׳ אליהו איתא כמו בסוגיא דהכא], ס) פי׳ ודוקא על של משה היו מסדרין כר״י. צ״ק, ע) הכותל שתי אמות כלפי צפון ומנורה כנגדו בדרום ומזבח הזהב היה נתון באמצע הבית. צ״ק, פ) נ״ב בירושלמי דשקלים ליתא וע״ש דאמר ארכן ששה ורחבן ששה ועיין בספר יפה מראה שם סי׳ ז׳ רש״ק ועיין צ״ק שהביא בשם ירושלמי דתענית פ״ב כנוסחא שלפנינו, צ) ס״א רוחבן לארכו של ארון. צ״ק, ק) רחבן לארכו. צ״ק,

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ואמה דידיה וב׳ אמות ומחצה דביני ביני ואמה דידה וב׳ אמות ומחצה דביני ביני ואמה דידיה אשתכח: (ב) שם מה אני מקיים את השלחנות ועליהם לחם הפנים אלו כצ״ל ותיבת אשר ותיבת זהב נמחק: (ג) רש״י ד״ה בשלמא למ״ד צפון וכו׳ בעשר אמות מ״מ י״ל אפי׳ טפח: (ד) ד״ה אלא למ״ד מזרח וכו׳ גבי בדי ארון ואמה דידיה שהיה רוחב אמה ושתי אמות:

◆

מוסף רש״י

משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה. מרוחק מן הכותל צפוני שתי אמות ומחצה, שיעור דרך שני כהנים זה אצל זה המסדרין שתי מערכות של לחם הפנים בשבת, ומלוותו לסדרן ולסלקן יחד וארבעה נכנסין שנים מצד זה של שלחן לסלק את המערכה הישנה של לחם הפנים ושנים מצד זה לסדר החדשה (יומא לג:). **על פתח הבית.** אצל פתח ההיכל בכניסתו ולא היו מניחין אותו שם אלא להראותו שמעלין בקדש דעכשיו מניחו על של שיש ומיד נושאו בהיכל ומסדרו על של זהב של משה, ועל של זהב ביציאתו עד שיוקטרו בזיכין כדקתני לקמן (להלן ע״ב). **אשר שברת.** קרא יתירה הוא למסמכיה לושמתם לדרשה (ב״ב יד:). **שברי לוחות מונחים בארון.** דכתיב (דברים י) אשר שברת ושמתם בארון, אף השברים תשים בארון. **מחמת אונסו.** שחלה או שנטרד בדוחק מזונות הזהרו בו לכבדו (ברכות ח:).

◆

שיטה מקובצת

א] ומערב יתבי הכי: ב] שפיר יתבי: ג] לצמצם דחמש [שולחנות]: ד] אפ״ה כיון (דאפילו) [דטפי]: ה] ומערב הוי תיבת הוא נמחק: ו] שיהו שני: ז] כו׳ הס״ד ומה״ד מי סברת שלחן דמשה: ח] תיבת אמות נמחק: ט] שלא היה: י] מערב. גבוה: יא] ומיתתי. להו:

◆

רבינו גרשום

בשלמא למאן דאמר אורכו כלפי צפון מדרום הפתח קיימי והוו תרי דרי שפיר דאית להו רווחא סגיא אלא למאן דאמר מזרח ומערב שאורכן לרחבו של בית ורחבן מצפון לדרום מכדי שלחן כמה משוך מן הכותל השורה הסמוכה לכותל צפון שתי אמות ומחצה. לכך משוך כך כדי מקום הילוך שני כהנים זה בצד זה המכניסין עומדין בצפון ופניהם בדרום והמוצ׳ וכו׳ ותרי גברי לא מסתגי להו ברווחא אלא בתרי ופלגא. ואמה דידיה. דרחבו של שלחן: ושתי אמות ומחצה שבין שורה הראשונה לשלחן של משה. ואמה דידיה דרחבו של שלחן משה הרי ז׳ אמות: ושתי אמות ומחצה שבינו לשורה השנית ואמה דידיה. של רחב השלחנות של שורה שני׳ הרי י׳ אמות ומחצה: אשתכח דקא אכיל דרא השנית פלגא דאמתא ממחציתו של היכל של צד דרום והוי שלחן בדרום: ומשום הכי קא בעי ב׳ אמות ומחצה בין כל שורה ושורה כדי שיכול לסדר הלחם באיזה שלחן שירצה: מי סברת דשלחן דמשה בהדיהו בין ב׳ השורות הוה קאי דקא חשבת דאכיל פלגא דאמה בדרום. לא דמדלי ליה השלחן של משה חוץ מב׳ השורות למעלה לצד מערבי שכלפי בית קדשי הקדשים היה גבוה הקרקע יותר מן ההיכל ומיתתי להו לדידהו. לב׳ השורות כלפי מזרח פורתא ומקרבן זו אצל זו שלא יהא ביניהן אלא שתי אמות ומחצה ולא יהו אוכלות בדרום כלל והוי ב׳ השורות למטה ושלחן של משה למעלה כתלמיד היושב לפני רבו: ועל כולן היו מסדרין. על איזה שירצה: דאמר קרא ויקם משה את המשכן. אית דמתפרשי שהוא עצמו התחילו להקימו והוא הקימו כלו ולא אחר:

SHAS MOZNAIM